

20. 9. 2023

VeźmĚte, prosĚme, na vĚdomĚ, Źe text ělĚnku odpovĚdĚ platnĚ prĚvnĚ ťpravĚ ke dni publikace.

Od redefinice trestnĚho ěinu znĚsilnĚnĚ k legislativnĚm ťpravĚm

V ĚeskĚ republice se v poslednĚch letech zintenzivnila debata o sexualizovanĚm nĚsilĚ, jeho trestĚnĚnĚ a pomoci obĚtem tĚchto trestnĚch ěinť.[1] Vznikly iniciativy a spolky, kterĚ tato tĚmata ťirĚ naprĚě celou spolećnostĚ. S ěasovĚm odstupem se volĚnĚ po zmĚnĚch projevil o i v oblasti zĚkonodĚrstvĚ, kde je v soućasnĚ dobĚ nejvĚce aktuĚlnĚ diskuse o trestĚnĚnĚ pachatelť znĚsilnĚnĚ a samotnĚ definici tohoto trestnĚho ěinu. Proto aktuĚlnĚ Ministerstvo spravedlnosti pťipravuje novou prĚvnĚ ťpravu trestnĚho ěinu znĚsilnĚnĚ.

DiskutovanĚ zmĚny

Pťiznivci hlasť volajĚcĚch po vĚtťich zmĚnĚch, jeŹ chtĚly redefinovat trestnĚ ěin znĚsilnĚnĚ tak, aby byl trestnĚm ěinem znĚsilnĚnĚ jakťkoli pohlavnĚ styk bez souhlasu poťkozenĚho, se vťak prozatĚm nedoćkajĚ. I pťestoŹe mĚlo Ministerstvo spravedlnosti vypracovat nĚvrh i v tomto smĚru, jeho vypracovĚnĚ nakonec ani nedoťlo. Z vĚcero (politickĚch) stran se nynĚ ozťvĚ, Źe na redefinici trestnĚho ěinu znĚsilnĚnĚ ve smĚru absence souhlasu nenĚ aktuĚlnĚ ťirťi politickĚ shoda. NĚvrh tedy vypracovĚnĚ nebyl a vĚce se o nĚm ani nejednalo. NĚkterĚ zmĚny v oblasti trestnĚprĚvnĚ ťpravy trestnĚho ěinu znĚsilnĚnĚ jsou vťak stĚle „na stole“. NĚsledujĚcĚ odstavec shrnujĚ, co se v souvislosti s trestnĚm ěinem znĚsilnĚnĚ aktuĚlnĚ diskutuje a jakĚ legislativnĚ zmĚny jsou v blĚzkĚ budoucnosti moŹnĚ.

AktuĚlnĚ ťprava

AktuĚlnĚ trestnĚ ěin znĚsilnĚnĚ pťedpoklĚdĚ nesouhlas obĚti, kterĚ musĚ bťt nĚjakĚm zpťsobem pťekonĚnĚ. K pohlavnĚmu styku lze **donutit nĚsilĚm, pohrťŹkou nĚsilĚ, pohrťŹkou jinĚ tĚŹkĚ ťjmy** nebo **zneuŹitĚm bezbrannosti** obĚti. Za nĚsilĚ se povaŹuje uŹitĚ fyzickĚ sĚly pachatelem k pťekonĚnĚ vĚŹnĚ mĚnĚnĚho odporu znĚsilnĚovanĚ osoby. To platĚ i pokud obĚť obrany zanechala, protoŹe shledala beznadĚjnost odpor klĚst. Za nĚsilĚ se povaŹuje takĚ uvedeni obĚti do stavu bezbrannosti lstĚ. K pojmu donuceni nĚsilĚm se Nejvťťť soud vyjĚdťil v usneseni sp. zn. 8 Tdo 699/2021 ze dne 4. srpna 2021 tak, Źe se o donuceni nĚsilĚm mťŹe jednat i tehdy, kdyŹ obĚť v dťsledku stresu a neschopnosti verbĚlnĚ komunikace dĚvĚ pachateli najevo svťj nesouhlas zpťsobem svĚho chovĚnĚ, zejmĚna postojem ěi polohou tĚla a nĚsilnĚm jednĚnĚm pachatele je tato poloha zmĚnĚna tak, Źe je pťizpťsobena k tomu, aby k souloŹi mohlo doŹtĚ.[2]

Definice toho co, je nĚsilĚ a pohrťŹka nĚsilĚm v zĚsadĚ nedĚlĚ v praxi soudť velkĚ problĚmy, je to vťak zneuŹitĚ bezbrannosti, kterĚ je v soudnĚm vťkladu stĚle jeťtĚ ne zcela vyjasnĚnĚm pojmem.[3] ObecnĚ lze uvĚst, Źe zneuŹitĚ stavu bezbrannosti pťipadĚ v ťvahu, pokud se obĚť v tomto stavu nachĚzĚ bez pťićinĚnĚ pachatele. ObĚť totiŹ v tomto stavu nenĚ schopna projevit svoji vťli uskutećnit pohlavnĚ nebo obdobnĚ styk s pachatelem, pťĚpadnĚ nenĚ schopna klĚst odpor vťći jednĚnĚ pachatele.[4] PrĚvnĚ praxe pak povaŹuje za stav bezbrannosti takĚ nĚzkĚ vĚk obĚti nebo mentĚlnĚ handicap, pro kterĚ nenĚ schopna sama posoudit zĚvĚŹnost jednĚnĚ pachatele. PrĚvĚ k tomuto se opĚtovnĚ vyjĚdťil Nejvťťť soud, kdy za znak bezbrannosti obĚti mťŹe bťt naplnĚn i v dťsledku jejĚho velmi nĚzkĚho vĚku (usneseni pťĚmo uvĚdĚ hranici pĚt let). Vzhledem k nĚzkĚmu vĚku pak obĚť nenĚ schopna adekvĚtnĚ projevit svou vťli, pochopit jednĚnĚ pachatele a brĚnit se mu.[5]

Navrhované legislativní změny

Právě ohledně věku oběti znásilnění dojde, pokud návrh projde legislativním procesem, k podstatné změně. Sexuální trestný čin proti dětem do 12 let bude vždy znásilněním, kdy v tomto byl návrh Ministerstva spravedlnosti nejprve počítal s hranicí 5 let (v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu), avšak po politické diskusi a kritice odborné veřejnosti byla hranice zvýšena až na věk 12 let.^[6] V zásadě půjde o to, že dosud bylo na soudu, zda takový skutek kvalifikoval jako znásilnění dle důvodů vyjádřených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021 (navíc toto usnesení je relativně z nedávné doby), nebo jako trestný čin pohlavního zneužití podle § 187 trestního zákoníku.

Druhou změnou, ze které ministerstvo spravedlnosti nakonec ustoupilo, respektive lépe vysvětlilo svůj záměr je otázka možnosti uložit peněžitý trest za znásilnění. Z prvotního návrhu měla část veřejnosti pocít, že bude možné za trestný čin znásilnění uložit pouze peněžitý trest, který je běžně považován za mírnější trestní sankci. Zde je na místě uvést, že záměr umožnit soudům uložit také peněžitý trest míří k zákonu č. 59/2017 Sb., který dává možnost poškozeným trestnou činnou možnost podat žádost o uspokojení majetkového nároku přiznaného v adhezním řízení z výnosu majetkové trestní sankce, kterou je i peněžitý trest.^[7] Ve zkratce by šlo o možnost, jak by se oběti znásilnění mohli lépe domoci vyplacení přiznané nemajetkové újmy, kterou by skrze žádost podle tohoto zákona zajistil stát právě z uloženého peněžitého trestu.^{[8][9]}

Další velmi důležitou navrhovanou změnou by mělo být lepší legislativní vymezení pojmu bezbrannost, který by měl již zahrnovat i případy, kdy u oběti znásilnění dojde ke stavu odborně nazývaném disociativní stupor, laicky k takzvanému zamrznutí. Přesné návrhy, jak by měla nová definice znásilnění vypadat by měly být ministerstvem předloženy do konce září. Je však již nyní zřejmé, že pravděpodobně půjde o návrh, který zahrne do trestného činu znásilnění některé případy, které doposud za znásilnění podle současné definice považovány nebyly. Zcela jistě nepůjde o dramatické množství nových případů. Jde o krok v zájmu obětí dobrým směrem, ale z jednání o návrzích je zřejmá politická obava z přechodu k nutnému souhlasu s pohlavním stykem.

Souhlas je jednoduchý

Z navrhovaných změn je však jisté jedno. Stav bude velmi pravděpodobně komplikovanější než nyní. Pokud bychom se nejasnostem v definicích či definicích sexuálních trestných činů chtěli vyhnout, tak se nabízí znásilnění definovat jako sexuální styk bez souhlasu.^[10] Souhlas pak jednoduše znamená, že obě strany dobrovolně vyjadřují svůj souhlas a jsou ochotny k sexuálnímu kontaktu. Bez souhlasu nelze hovořit o dobrovolném a respektujícím sexuálním styku. Zavedení jasné definice souhlasu v zákoně by bylo vhodné pro ochranu obětí sexuálního násilí a zejména pro prevenci takových činů. V nejbližší době však tuto změnu čekat nelze.

Mgr. Denisa Kartusová,
advokát

Mgr. Tomáš Vanča,
advokátní koncipient

Vodičkova 791/41
110 00 Praha 1

Tel.: +420 777228557
e-mail: kartusova@kartusovalegal.cz

[1] Statistiky naznačují, že ročně je Policii České republiky nahlášeno okolo 600 případů znásilnění, reálně se však může stát ročně až 12.000 znásilnění.

[2] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2021, sp. zn. 8 Tdo 699/2021.

[3] Problematické jsou zejména ty případy, kdy oběť je pouze v takzvané v relativní bezbrannosti, při níž má sníženou možnost projevit svou vůli. Relativní bezbrannost je v praxi vykládána poměrně restriktivně. Komentář trestního zákoníku s pojmem spojuje situace, kdy oběť nechápe, co se po ní chce, tj. nechápe pachatelovo jednání a není schopna domyslet jeho důsledky. Mnoho obětí je schopno následky domyslet a chápou, co pachatel činí, nejsou ale schopni adekvátně reagovat, protože jsou paralyzováni strachem, nebo jim v adekvátní reakci brání jiné okolnosti.

[4] V tomto smyslu lze rozlišovat bezbrannost psychickou a fyzickou.

[5] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021

[6] Hranici věku 12 lze najít v občanském zákoníku v § 867, který v poslední větě říká „...,o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit. Názoru dítěte věnuje soud patřičnou pozornost.“

[7] Tento postup je možný dle § 8 zákona č. [59/2017](#) Sb. o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů.

[8] Majetkový nárok vůči pachateli trestného činu pak podle § 11 zákona č. [59/2017](#) Sb. přechází na stát.

[9] K náhradě nemajetkové újmy lze pro doplnění poukázat na nedávný náleží Ústavního soudu ze dne 27. 6. 2023, sp. zn. I. ÚS 1222/22, kterým Ústavní soud již po druhé zrušil rozhodnutí Vrchního soudu v Praze o výši nemajetkové újmy, kdy i částka ve výši 150.000 Kč se v daném případě nezdála Ústavnímu soudu adekvátní a otevřel tak dveře širší diskusi i výši adekvátní náhrady nemajetkové újmy obětem znásilnění.

[10] Dvanáct evropských zemí již takovou definici ve svých právních předpisech má. Například Spojené království má zákon o souhlasu již od roku 2003.

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)